

Проект на УСАИД за транспарентно владеење

**ТРАНСПАРЕНТНО ЛОКАЛНО ВЛАДЕЕЊЕ:
СОСТОЈБА, ПРЕПОРАКИ И ПРЕДИЗВИЦИ**

СОДРЖИНА

Вовед	3
Резиме	6
Одделни аспекти на доброто локално владеење	7
Учество на локалната заедница во процесот на донесување одлуки	7
Информираност на граѓаните и отчетност на општината	9
Проактивност на општината кон локалната заедница	11
Професионалност на општинската администрација	12
Препораки до општините за воведување на механизми и преземање на мерки за потранспарентно, поодговорно и поотчетно локално владеење....	14
Детални резултати од истражувањето на актуелните практики во општините	16
Партнерски организации.....	36

ВОВЕД

Водејќи се од идејата дека нема демократија без добро владеење и нема добро владеење без транспарентност и одговорност, НВО Инфоцентарот, во партнерство со Центарот за граѓански комуникации од Скопје и Едукативно - хуманитарната организација ЕХО од Штип, во 2009 година, започна со спроведување на Проектот на УСАИД за транспарентно владеење. Преку воведување и заживување на механизми за потранспарентно, поодговорно и поотчетно работење на општините, преку охрабрување на граѓаните за поголемо учество во процесот на донесување одлуки на локално ниво, како и преку размена на добри практики меѓу општините, проектот се фокусираше на зголемувањето на довербата и соработката меѓу граѓаните, бизнис заедницата, невладините организации и локалните власти.

Појдовна основа за преземање мерки во оваа насока претставуваше фактот што и покрај неколкугодишната децентрализација, граѓаните сè уште не се задоволни од тоа како локалните власти ги организираат животот и работата на локално ниво, но и од тоа, колку и како локалната заедница учествува во процесот на донесување одлуки и креирање на локалните политики. Како главни проблеми кои придонесуваат за ваквата состојба беа детектирани недоволната транспарентност, отчетност и одговорност на општините, како и недоволно ефикасните начини на кои општините одговараат и ги решаваат проблемите, барањата и очекувањата на граѓаните.

Од септември 2009 година, до почетокот на 2013 година, НВО Инфоцентарот заедно со партнерските организации, континуирано работеше со 13 општини од Македонија (Струмица, Штип, Винаца, Свети Николе, Гази Баба, Петровец, Чучер-Сандево, Арачиново, Дебар, Тетово, Охрид, Кичево и Куманово). Изборот на општините беше направен врз основа на два основни критериума: нивната големина и нивниот степен на развој. За да може да се задоволи една од клучните компоненти на проектот – размената на најдобри практики меѓу општините, внимателно беа селектирани локални заедници со различна големина и различен степен на развој.

Во текот на соработката со општините беа спроведени бројни активности, беа вградени многу механизми и беа направени голем број адаптирања на постојните практики, и сето тоа со една заедничка цел – да се зголеми транспарентноста и да се намали просторот за злоупотреба на локалната власт и секако, корупцијата. Во рамките на проектот, на почетокот на работата со секоја од општините, беше спроведено истражување за актуелните практики од аспект на транспарентноста, одговорноста, отчетноста и отвореноста на општината. Во истражувањето беа опфатени мислењата на граѓаните, бизнис заедницата, невладините организации и самата општина. Резултатите од истражувањето беа претставени на пошироки јавни дебати во секоја од општините и на нив се дискутираше за мерките, механизмите и чекорите што треба да се преземат за унапредување на констатираните слабости. За секоја од општините беа изработени конкретни препораки за унапредување на работењето на локалната власт и администрација. Работните групи во секоја од општините беа составени од претставници на локалната администрација и посветено работеа на спроведувањето на предложените препораки.

Во пилот фаза на проектот (септември 2009 – декември 2010), која траеше најдолго и во која беа опфатени четири општини од Источна Македонија: Струмица, Штип, Винаца и Свети Николе, беа формирани и граѓански центри за унапредување на локалната самоуправа, кои ја следеа работата на општината и ги собираа граѓанските предлози, поплаки и сугестии за работењето на локалните власти. За неколку најгорливи прашања (како на пример, учеството на граѓаните во донесувањето на буџетот на општината) беа организирани специјални работилници на кои претставниците на општините разменуваа искуства и позитивни практики во насока на решавање на проблемите и предизвиците.

Во втората фаза од проектот, т.н. фаза на мултиплицирање на придобивките (јануари – декември 2011), беа опфатени четири општини од скопскиот регион: Гази Баба, Петровец, Чучер - Сандево и Арачиново, а во последната, трета фаза на размена на искуства (јануари 2012 – февруари 2013) се приклучија пет општини од другите делови на земјата и тоа: Куманово, Тетово, Кичево, Дебар и Охрид.

Искуствата од работењето со секоја од споменатите општини се различни. Иако основата на проблемите кај сите е иста, сепак, речиси и да нема две општини со сосема идентична манифестација на проблемите, но и со сосема идентични начини на решавање на проблемите. Оттука, во секоја општина се земаа предвид нејзините специфичности, и при анализа на проблемите и при предлагањето на мерките за нивно надминување. На крајот, во секоја од општините, успеавме да ги поставиме правците и основите за унапредување на работењето во насока на потранспарентно, поодговорно, поотчетно работење.

Децентрализацијата во земјава е во пресвртна фаза. Од општинските власти веќе не се бара само да го организираат животот и работата на локално ниво, туку сè повеќе се бара тоа да го прават на определен начин и во согласност со желбите и потребите на локалното население. Ветувањата, преземените обврски и воопшто, кажаниот јавен збор на локално ниво, се чини, тежат многу повеќе отколку на ниво на цела држава. Општинските службеници, но и градоначалниците и членовите на општинските совети секојдневно се среќаваат со луѓето на кои треба да им служат. Тоа во значителна мера придонесува за зголемување на обврската за одговорно и отчетно работење. Можеби затоа, на локално ниво, постои еден афоризам кој постојано се кажува – Предизборната кампања трае од денот по изборите до денот пред изборите.

Истражувањата, препораките и другите материјали изработени во рамките на овој проект остануваат да им користат и на сите други општини кои сакаат да го унапредат своето работење, особено во делот на транспарентноста, одговорноста и отчетноста на локалните власти, како и вклучувањето на локалната заедница во процесот на донесување одлуки и креирање политики на локално ниво.

Оваа публикација ги содржи резултатите од завршното истражување со кое го измеривме напредокот во работењето на општините, како и насоките за натамошно унапредување на транспарентноста и отчетноста на локалните самоуправи.

Во истражувањето беа опфатени 1000 граѓани, 145 локални фирми и 75 невладини организации од општините Струмица, Штип, Винаца, Свети Николе, Гази Баба, Петровец, Чучер-Сандево и Арачиново (ова истражување не ги опфати општините Дебар, Тетово, Кичево, Куманово и Охрид бидејќи тие беа вклучени во проектот, во неговата последна фаза и се уште е рано да се мерат постигнатите

ефекти од примената на практиките). Истражувањето беше спроведено во периодот од 25 септември до 15 октомври 2012 година, врз основа на структурирани прашалници, подготвени за секоја одделна група испитаници.

Во оваа публикација, освен резултатите од последното истражување, на некои места се наведени и резултатите од претходните истражувања заради илустрација на забележаниот напредок во работата на општините во изминатите три години.

РЕЗИМЕ

Иако со различен степен, сепак, забележано е подобрување на состојбата во сите аспекти од работењето на општините опфатени со ова истражување:

- Учество на локалната заедница во процесот на донесување одлуки;
- Информираност на граѓаните и отчетност на општината;
- Проактивност на општината кон локалната заедница и
- Професионалност на општинската администрација.

Најголемо подобрување има кај учеството на граѓаните во процесот на донесување одлуки, следено од подобрувањето во делот на проактивноста на општините спрема локалните заедници, информираноста на граѓаните и отчетноста на општината, додека најмал напредок е констатиран во делот на професионалноста на општинската администрација. Ова се должи на фактот што за разлика од другите аспекти, професионалноста на општинската администрација не се унапредува само со преземање конкретни препораки или мерки, туку многу повеќе со подолгорочна промена на начинот на размислување и работење на локалната власт.

Граѓаните и бизнисмените генерално се понезадоволни од работењето на општините, за разлика од претставниците на невладините организации чие задоволство е значително поголемо и тоа во сите области опфатени со проектот. Ова, пред сè се должи на поголемата, поинтензивната и подиректна соработка на невладините организации со општините.

Одделно, најголеми подобрувања се забележани во одговорите на претставниците на бизнис заедницата и на невладините организации, додека помали во одговорите на индивидуалните граѓани. Веројатно е потребно да помине подолго време за вградените механизми и направените измени во работењето на општините да бидат почувствувани и од поширокото население.

Најголемите предизвици остануваат во сферата на отчетноста на општините, еднаквиот третман на сите граѓани, судирот на интереси и воопшто, професионалноста на општинската администрација.

ОДДЕЛНИ АСПЕКТИ НА ДОБРОТО ЛОКАЛНО ВЛАДЕЕЊЕ

Учество на локалната заедница во процесот на донесување одлуки

Учеството во донесувањето одлуки во општините е едно од основните права на граѓаните. Без разлика на тоа што и самиот Закон за локална самоуправа предвидува широк спектар на облици на граѓанско учество, ова право на граѓаните, а од друга страна, обврска на општината, се смета за еден од начините на остварување на локалната демократија и без тоа да биде прецизно наведено во законската регулатива. Оттука, општина која работи според принципите на доброто владеење самата наоѓа и користи разни начини и облици преку кои овозможува граѓанско учество во процесот на донесување одлуки на локално ниво. Важноста на ова право произлегува од тоа што одлуките на локалната самоуправа во голема мера го определуваат животот и работењето на граѓаните.

Иако, споредено со состојбата од пред неколку години, особено во оваа сфера од децентрализацијата има значителен напредок, сепак, поголемото учество на граѓаните во процесот на донесување одлуки во општините останува да биде потреба и предизвик и во иднина.

Учество на граѓаните во донесување одлуки во општините
(изразено во %)

Истражувањето покажа дека зголемување на учеството на граѓаните во јавните расправи, било да се организирани од самата општина или од некоја друга организација, кои се однесувале на теми и проблеми што се во надлежност на општината. Дури 50% од испитаните граѓани одговориле дека учествувале на некаква јавна расправа, што е повеќе од двоен пораст во споредба со состојбата од пред три години (кога учеството на јавна расправа беше 24%). Подобрата состојба на овој план се должи главно на посебните напори на општините за вклучување на граѓаните во процесот на подготовка на важни документи кои најчесто се поврзани со реализацијата на некои поголеми и подолгорочни проекти. Овде треба да се напомене дека 'учеството во јавна расправа', граѓаните го разбираат пошироко, односно сметаат дека учествувале на јавна расправа дури и ако таа не била организирана од општината, а се однесува на прашање од локален интерес

што е во надлежност на општината. Како и да е, се чини дека ваквиот облик на граѓанско учество функционира и граѓаните покажуваат голем интерес за присуство на вакви јавни расправи.

Сè уште е најмало учеството на граѓаните на седниците на советите на општините, без оглед на прашањата за кои се расправа на овие седници. Иако бројот на граѓани кои присуствувале на седница на советот на општината е двојно зголемен (25% во 2012 наспроти 12% во 2010 година), сепак, ова учество е недоволно. Општините, малото учество на граѓаните главно го оправдуваат со нивната незаинтересираност и со недоволниот простор во салите во кои се одржуваат седниците. Во практика, пак, се чини дека проблематични се начините на кои општините ги информираат и ги покануваат граѓаните и другите заинтересирани групи да присуствуваат на седниците на советот. Поканата главно се сведува на еден општ јавен повик, известување ставено на интернет страницата или на изјава на градоначалникот. Оттука, промената на начинот на кој граѓаните се повикуваат на седниците на советот односно воведувањето нови комуникациски алатки и користењето други комуникациски средства значително влијае врз зголемување на присуството на граѓаните на седниците на советите. Меѓу алатките кои беа применети во практиката и кои покажаа резултати се: промена на самиот начин на кои се пишуваат повиците за учество (наведување на конкретната точка на расправа, зошто и како таа е поврзана со граѓаните или групите што се канат, наместо само општ повик за учество на седница); промена на местата на кои се поставува огласот со повикот (наместо само на зградата на општината, огласите се поставуваат и на други позначајни објекти и места каде има поголема фреквенција на луѓе).

Што се однесува до областите на граѓанско учество, најголем пораст има во процесот на донесување на буџетите на општините. Ако пред три години само 13% од граѓаните, бизнисмените и невладините организации учествувале во креирањето на буџетот на општината, сега тој процент изнесува 32% што е скок за еден и пол пати. Најчеста практика на општините е да ги запознаваат граѓаните со буџетот за идната година многу доцна, само неколку седмици пред донесување на буџетот, кога тој е веќе составен и има мал простор за промени. Сепак, некои општини преземајќи ја добрата практика од други општини, воведоа нови постапки за изработка на буџетот кои овозможуваат поголемо граѓанско учество. Станува збор за процедура на составување на буџетот за идната година која почнува некаде во средината на тековната година. Преку месните и урбаните заедници се организираат средби со граѓаните на кои се детектираат нивните желби и потреби, потоа граѓаните до општината ја доставуваат нивната финална одлука за тоа кои проблеми се приоритетни за решавање, која на крајот се вклучува во буџетот. Исто така, во текот на годината се следат потребите и желбите на граѓаните искажани и на други начини (преку медиумите, преку доставени иницијативи и писма до општината и др). Ваквите постапки некаде се пропишани со посебна процедура, додека во други општини едноставно се спроведуваат, иако за тоа нема пишана процедура. Сепак, насекаде каде што се применуваат даваат резултати.

И пред три години и сега, граѓаните сметаат дека најмногу се запознаени со поважните стратегии и планови на општината. Во 2010 година, 38 отсто, а во 2012 година, 55% од граѓаните велат дека се консултирани од општината кога таа усвојува некакви стратегии и планови. Имајќи предвид дека овие документи

се донесуваат само повремено (еднаш во неколку години), обезбедувањето граѓанско учество е уште позначајно, но и полесно. Во овие ситуации, граѓанското учество најчесто се сведува на информирање и запознавање со плановите барајќи од нив само начелно одобрување. Овде вообичаено станува збор за проекти како што се гасификација, уредување нови јавни површини, решавање проблеми со паркирање и др.

Извесно подобрување има во делот на граѓанските иницијативи за учество во работењето или одлучувањето на општината, независно од обидите на општините за овозможување поголемо граѓанско учество. Дури 37% од граѓаните велат дека сами или заедно со други граѓани доставиле иницијатива за решавање на некој проблем или прашање во општината. И овде има извесно подобрување во последните неколку години, иако порастот на бројот на граѓани кои доставиле некаква иницијатива до општината е најмал во споредба со другите критериуми според кои се мери граѓанското учество. Иако станува збор за иницијативи кои произлегуваат од самите граѓани, сепак, од клучно значење е и однесувањето на самата општина – колку е таа отворена за ваквите иницијативи, колку ги охрабрува и поттикнува граѓаните да поднесуваат иницијативи и дали ги собира иницијативите од граѓаните и на други начини освен во форма на официјални иницијативи (писма од граѓани, предлози, поплаки, пофалби и др.). Токму во оваа насока, во неколку општини се вградени механизми за континуирано и систематско собирање, анализирање и процесирање на иницијативите од граѓаните и другите заинтересирани групи, како што се невладините организации, бизнис заедницата и др. Во некои општини јавувањата и добиените предлози од граѓаните се евидентираат на различен начин и од нив се извлекуваат иницијативите, а има општини во кои ова се прави на неформален начин, но сепак дава резултати.

Информираноста на граѓаните и отчетноста на општината

Правото на граѓаните да бидат информирани за работата на општината и за услугите што таа им ги обезбедува е предвидено со Законот за локална самоуправа.

Кога станува збор за степенот до кој граѓаните сметаат дека се информирани за работењето на општината, за услугите на општината и за резултатите од работењето, исто така, се забележува подобрување во споредба со состојбата од пред три години. Подобрувањето во оваа област е помало заради релативно високата почетна основа од пред три години. Дури 72% од граѓаните велат дека општината на некаков начин ги информира за работењето, било тоа да е преку печатен извештај, интернет страница или некој друг начин.

Степен на информираност на граѓаните и отчетност на општината (%)

Еден од позначајните критериуми за мерење на информираноста на граѓаните се начините на кои тие ги добиваат информациите што им се потребни за обезбедување на услугите во смисла на потребните документи што треба да ги обезбедат и достават до општините за да ги добијат услугите, цените на тие услуги, роковите за нивното добивање, како и контактите на надлежните службеници. Значајно е што се зголеми бројот на граѓани кои овие информации ги добиваат на друг начин освен преку усен разговор со службениците во општината. Иако претставниците на општините сметаат дека е позитивно тоа што усно ќе им ги дадат на граѓаните овие информации, сметајќи дека на тој начин покажуваат посветеност и љубезност, во исто време признаваат дека тоа им одзема многу време и ги оневозможува да се посветат максимално на своите други, секојдневни обврски. Овде проблемот е двонасочен, бидејќи и граѓаните од една страна повеќе им веруваат на податоците добиени усно од службениците отколку на оние напишани на огласна табла или на други место, но од друга страна не успеваат секогаш да го запомнат тоа што им е кажано усно и непотребно губат драгоцено време во натамошната постапка враќајќи се по неколку пати во општината додека не ја добијат потребната услуга или информација. Како една од практиките на доброто работење е поставувањето списоци со услугите, цените, роковите и надлежните службеници на јавно и воочливо место, со големи букви и на разбирлив начин. За да се зголеми свесноста на граѓаните за постоењето на ваквите јавни списоци, не е потребно само нивното креирање и поставување, туку и упатување на граѓаните од страна на службениците кон тие списоци. Оттука произлегува и совпаѓањето на процентот на граѓани кои знаат дека во општината јавно се истакнати информациите за услугите (53%) и процентот на оние кои информациите не ги бараат од општинските службеници (51%), туку до нив доаѓаат преку огласните табли или интернет страницата.

Во овој контекст интересно е да се напомене дека бизнисмените и претставниците на невладините организации повеќе се информираат за работењето на општината од интернет страниците (дури 58%), за разлика од граѓаните (само

26%) кои за оваа цел ги користат печатените извештаи (28%) и други форми на информирање (20%). Затоа општините треба да настојуваат информациите, особено оние за резултатите од работењето и за отчетноста, да бидат достапни до граѓаните и до другите целни групи на различни начини, усогласени со нивните потреби и приоритети. Искуството од проектот покажа дека само на ваков начин може да се допре до поголем број граѓани, не само во смисла на нивниот апсолутен број, туку и во однос на местото на живеење (во урбани или рурални делови од општината) и други карактеристики. Од особено значење е изработката и примената на долгорочни стратегии за комуникација со јавноста во неколку од опфатените општини (Штип, Струмица, Винаца), како основа за редовно, системско и двонасочно комуницирање со локалната заедница.

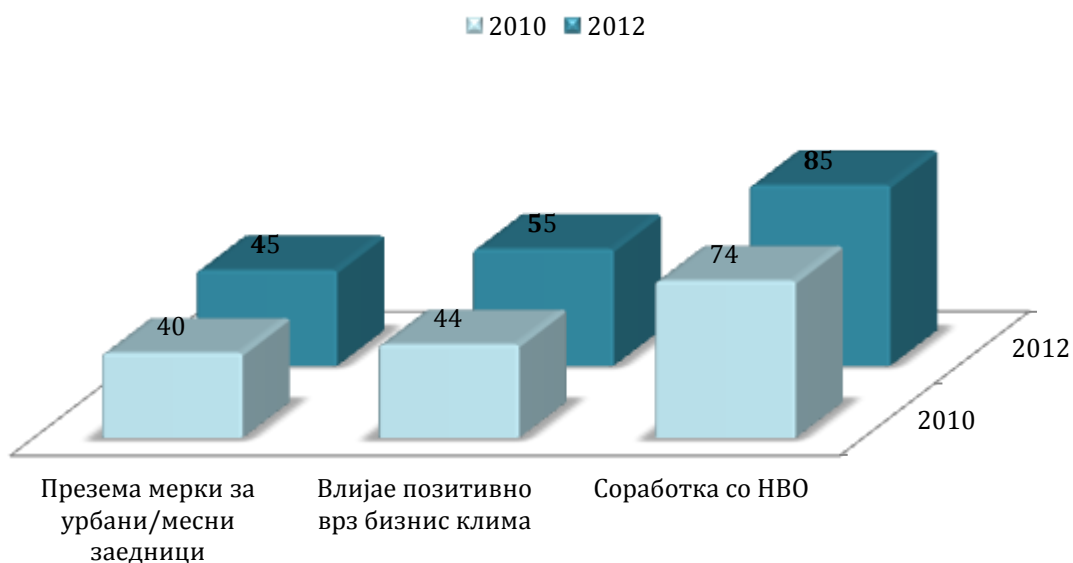
Проактивност на општината кон локалната заедница

Постои широк простор за проактивно делување на општините во насока на унапредување на локалната заедница, како на пример, на месните и урбаните заедници, локалниот економски развој и др.

Проактивноста на општината спрема заедницата е една од најтешко мерливите области на делување на општината. Едновремено ова е област за која постојат најспротивставени мислења меѓу самата општина од една страна и граѓаните, бизнисмените и невладините организации, од друга страна.

Состојбата на теренот покажува дека колку се помали групите со кои работи општината, толку и задоволството и резултатите од таа соработка се поголеми. Најзадоволна група се претставниците на невладините организации со кои општините најмногу соработуваат, додека најнезадоволна група се граѓаните каде резултатите од активностите на општините допираат помалку и побавно. Слични се ставовите и на бизнисмените.

Проактивност на општината кон локалната заедница (%)

Дури 45% од граѓаните сметаат дека општината презема мерки за активно дејствување на урбаните и месните заедници, додека повеќе од половина од

граѓаните (55%) не се задоволни од мерките што во таа насока ги презема општината.

Кај бизнисмените, пак, повеќе од половина (55%) сметаат дека општината, со мерките и активностите што ги презема позитивно влијае врз локалната бизнис клима, што е значајно зголемување во однос на состојбата од пред три години.

Се чини дека општините посветуваат најголемо внимание на соработката со локалните невладини организации, од кои дури 85% изјавуваат дека на некаков начин соработуваат со општината – состојба која постојано се подобрува во текот на годините.

Професионалноста на општинската администрација

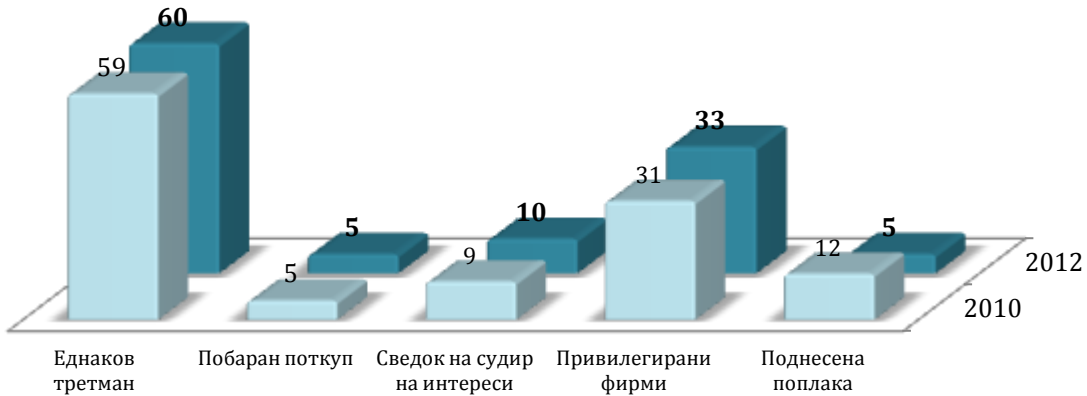
Обврските за транспарентно, отчетно, одговорно и домаќинско работење се регулирани со неколку закони и етички кодекси. Професионалноста на општинската администрација останува, како и пред три години, да биде една од најчувствителните области на локалното владеење. Ова е област во која граѓаните, бизнисмените, но и невладините организации се најкритични за работењето на општините. Бидејќи професионалноста на администрацијата е поширок термин, нејзиното мерење е направено преку неколку различни критериуми кои, пак, не се предвидени како децидна обврска, туку, произлегуваат од општите поимања за професионално, одговорно и отчетно работење. Вака сфатено и мерено, професионалното работење на локалната администрација е повеќе плод на секојдневна посветеност, добро и чесно работење, отколку на придружување кон некои конкретни законски одредби. Токму затоа, малите подобрувања во оваа насока се многу позначајни отколку во другите области. Тие претставуваат сублимат на вкупното задоволство на локалната заедница од работата на локалната власт.

Дури 60% од испитаниците сметаат дека општината им обезбедува еднаков третман на сите граѓани, додека кај останатите 40% постои определено незадоволство кое произлегува главно од некакво лично лошо искуство било заради третманот од страна на некој општински службеник, било заради различната етничка припадност или различната политичка провиниенција од онаа која е доминантна во општината или која е на власт на локално ниво. Како и да е, ова за секоја општина треба да претставува дополнителен мотив за преземање конкретни мерки и активности за подобрување на чувствата на граѓаните од аспект на нивен еднаков третман.

Мал број граѓани и бизнисмени изјавуваат дека им бил побаран поткуп од страна на некој општински службеник (5%) или дека биле сведоци на судир на интереси кој бил премолчен (10%), а само околу третина од бизнисмените (33%) сметаат дека општината привилегира определени фирми.

Професионалност на општинската администрација

■ 2010 ■ 2012

Процентот на граѓани кои поднеле поплака за непрофесионален однос на некој вработен во општината е намален на 5%, во споредба со 12% пред три години. Ова намалување иако може да значи попрофесионален однос на вработените во општинската администрација, сепак може да упатува и на намален интерес на граѓаните за доставување вакви поплаки. Процентот од само 5 отсто од испитаните граѓани кои доставиле некаков вид поплака до општината е значително понизок од процентот на незадоволни граѓани. Затоа, општината треба да преземе низа мерки и да вгради серија инструменти во насока на зголемување на професионалноста и интегритетот, а на намалување на корупцијата и злоупотребите. Меѓу нив секако се воведувањето отворена телефонска линија за пријавување корупција, поставувањето сандачиња за поплаки, ставање на располагање на формулари за мерење на задоволството на граѓаните, охрабрување на вработените да пријавуваат судир на интереси и др.

ПРЕПОРАКИ ДО ОПШТИНИТЕ ЗА ВГРАДУВАЊЕ МЕХАНИЗМИ И ПРЕЗЕМАЊЕ МЕРКИ ЗА ПОТРАНСПАРЕНТНО, ПООДГОВОРНО И ПООТЧЕТНО ЛОКАЛНО ВЛАДЕЕЊЕ

- › Да се применуваат разни комуникациски алатки и унапредени техники за поголемо охрабрување и поттикнување на граѓаните да присуствуваат на седниците на советот на општината и на јавните расправи.
- › Да се изработи и да се спроведува процедура за процесот на консултации со јавноста при подготовка и донесување на буџетот на општината и на другите стратешки документи.
- › Интернет страницата на општината да добие информативен карактер и да биде повеќе насочена кон информирање за услужните дејности на општината.
- › Да се изработи и да се спроведува процедура за начинот на поднесување поплаки, идеи и предлози од граѓаните и нивно натамошно процесирање во општината.
- › Да се евидентираат јавувањата и сите други контакти на граѓаните со општината за да се анализираат причините за проблемите.
- › Да се дополни интернет страницата на општината со Законот за локалната самоуправа, Законот за спречување на корупцијата, Законот за спречување судир на интереси, Етичкиот кодекс за државните службеници и Етичкиот кодекс за локални функционери.
- › На интернет страницата на општината и на видно место во општината да се стават: Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер, списокот на информации со кои располага општината, контакт-информации, начинот на поднесување барање за пристап до информации и формулар за барање на пристап.
- › Да се формира тело за следење на спроведувањето на етичките кодекси.
- › На интернет страницата, како и на видни и достапни места во општината, да се постави формулар за поплаки и за пријавување корупција.
- › Да се воведат и да се популаризира посебна телефонска линија за пријавување корупција и непрофесионално работење од страна на општинската администрација, со процедура за постапување со добиените пријави.
- › Да се анализираат примените прашања, поплаки и сите други форми на контакти на граѓаните со општината, за да се утврдат проблемите на кои најчесто се жалат граѓаните, како и причините за тие проблеми.
- › Да се изработат и да се спроведуваат планови за обука и за професионално унапредување на вработените во општината што ќе обезбедат континуирана обука на кадарот и унапредување според постигнатите резултати во работењето.
- › Да се воведат и применува едношалтерскиот систем.
- › Да се охрабруваат вработените во општината да пријавуваат можен судир на интереси за тој да може да се избегне и успешно да се менаџира.

- › Да се изработи список на дискрециските овластувања на градоначалниците и да се евидентира примената на овие овластувања, со детален опис на причините поради кои се донесени таквите одлуки.
- › На видно место на влезот во општината и на интернет страницата да се постават списоци на услугите што ги дава општината и на потребните документи за добивање на тие услуги, формулари за услугите, роковите во кои се добиваат услугите, цените за услугите и информации за контакт со одговорните службеници.
- › На видно место на влезот во општините да се истакнат главните надлежности на општината и на подрачните одделенија на министерствата и агенциите, со соодветни димензии, за да можат лесно да се прочитаат.
- › Да се организира служба или одделение за услуги на граѓаните.
- › Да се изработи комуникациска стратегија и соодветно на тоа годишни планови за комуникација (во кои посебен дел ќе ѝ се посвети на внатрешната комуникација).
- › Општината да обезбеди обука за вештините за комуницирање за раководителите на службите.
- › Општината да назначи лице за односи со јавноста.
- › На интернет страницата на општината да се стават буџетот на општината за тековната година и завршната сметка за претходната година.
- › Општината да применува разни форми и начини на информирање на јавноста за резултатите од работењето, водејќи сметка да допре до секоја целна група.
- › Општината да ги објавува на својата интернет страница годишните планови за јавни набавки, огласите за јавни набавки и склучените договори за јавни набавки.
- › Да се изработи и спроведува план за поттикнување на активното учество на граѓаните во работењето на урбаните и месните заедници.
- › Да се формира одделение или да се назначи референт за унапредување на месната самоуправа.
- › Општината постојано да ги истражува и да ги следи потребите на локалната бизнис заедница и да презема мерки за создавање поволни услови за водење бизнис.

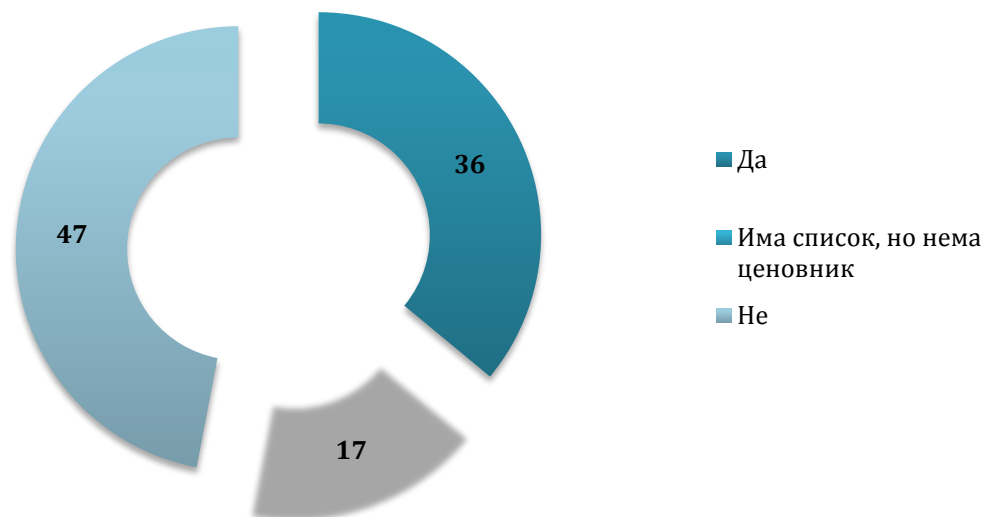
ДЕТАЛНИ РЕЗУЛТАТИ ОД ИСТРАЖУВАЊЕТО НА АКТУЕЛНИТЕ ПРАКТИКИ ВО ОПШТИНИТЕ

Во продолжение следат деталните резултати од истражувањето на граѓаните, бизнис заедницата и невладините организации. Освен податоците од последното истражување, направена е и споредба со резултатите од претходните истражувања, а онаму каде што им е поставено исто прашање и на граѓаните и на бизнисмените и на невладините организации, дадени се и споредби на нивните одговори.

Јавно истакнат список на услуги

Јавното истакнување на список на услуги, цени на услугите, потребните документи што треба да се поднесат за добивање на услугите, роковите во кои општината вообичаено или законски треба да одговори на поднесените барања и контакти на надлежните службеници, се смета за добра практика.

Дали општината на јавно место има список на услуги што ги нуди со ценовник?

Само 36% од граѓаните знаат дека во нивната општина има јавно истакнат список на кој се наоѓаат сите услуги што ги дава општината, со цените за секоја од тие услуги, а 17% од граѓаните сметаат дека во нивната општина има список на услуги, но нема ценовник. Дури 47% од граѓаните не виделе таков список.

Информации за постапките и документите за добивање услуги

Соодветно на претходната состојба, 49% од граѓаните велат дека информациите за постапката и документите што треба да ги обезбедат за добивање на услугите, ги добиваат усно - од службениците во општината. Речиси 26% од граѓаните овие информации ги добиваат преку интернет страницата на општината, 18% на огласна табла во самата општина, а само 7% на друг начин.

Како ги добивате информациите за постапката и документите што треба да ги обезбедите за добивање на услугите што ги дава општината?

Како што може да се забележи од претходните две прашања, процентите на граѓани кои велат дека општината нема јавно истакнат список на услуги (47%) и оние кои информациите за услугите ги добиваат усно (49%) се совпаѓаат.

Усното давање информации, и според ставовите на општинската администрација и според граѓаните, е проблематично.

Само 26% од граѓаните, потребните информации ги наоѓаат на интернет, што упатува на заклучокот дека објавувањето сервисни информации за граѓаните само на интернет страницата на општината не е доволно, бидејќи процентот на користење интернет за таа намена е сè уште низок.

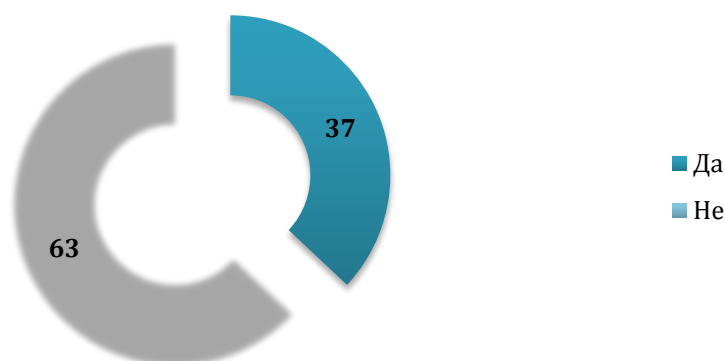
Кога станува збор за бизнисмените, тие повеќе од граѓаните ги наоѓаат овие информации на интернет страниците на општините (34%), а помалку од граѓаните ги добиваат информациите усно, од општинските службеници (45%). Ова значи дека разни целни групи на различен начин сакаат да бидат известувани од општината и таа треба да настојува да ги испраќа потребните информации преку разни канали и средства за комуникација.

Покренување иницијатива

Повеќе од една третина од граѓаните (37%), сами или заедно со своите сограѓани, покренале иницијатива за решавање некаков проблем во општината. Токму овде се огледува проактивниот однос на граѓаните кон општината, кој не зависи целосно од нивната волја, туку, и од отвореноста на општината кон тие иницијативи, како и од механизмите што општината ги има вградено за поттикнување на граѓаните да доставуваат иницијативи, а потоа и за нивно решавање.

Процентот на испитаници кои покренале иницијатива е понизок кај претставниците на бизнис заедницата (29%), но значително е повисок кај невладините организации (53%).

Дали сами или со други сограѓани сте покренале иницијатива за решавање на некој проблем во општината?

Во насока на поттикнување на проактивниот однос на заедницата, процентот на усвоени иницијативи од страна на општината изнесува 44%, и тој може да биде охрабрувачки за граѓаните бидејќи значи дека околу половина од доставените иницијативи се прифаќаат од страна на општините.

Иако станува збор за многу помал број, сепак, процентите на усвојување на иницијативите доставени од бизнисмените и невладините организации значително се поголеми и изнесуваат 80%, односно 74%.

Споредено со истражувањата пред започнувањето со проектните активности, процентот на граѓани кои покренале иницијатива изнесуваше 26%, што значи зголемување за цели 11 процентни поени во 2012 година. Особено охрабрувачки е зголемувањето на процентот на усвоени иницијативни од страна на општините кој пред неколку години изнесуваше 18%, за сега да се искачи на 44%.

Сепак, општините треба сè уште да вложуваат многу напори во насока на поттикнување на иницијативноста на граѓаните.

Присуство на седница на советот на општината

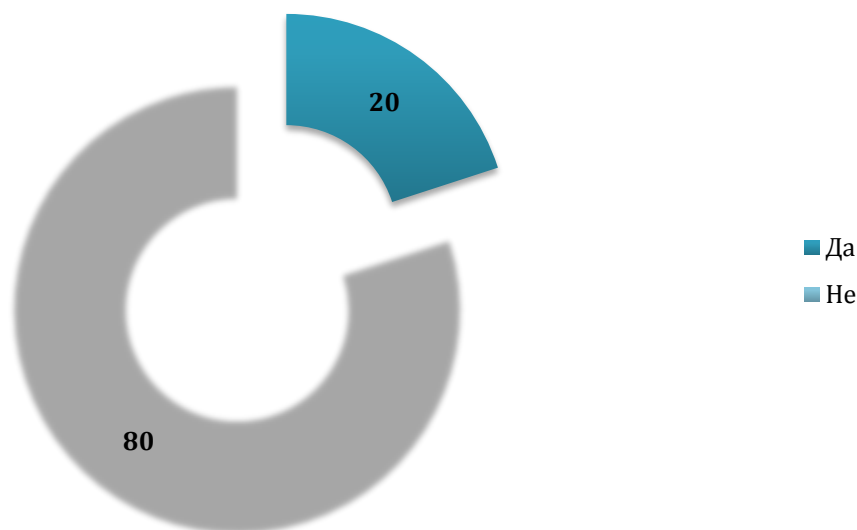
Според Законот за локална самоуправа, седниците на советот се јавни, освен ако поради оправдани причини не се исклучи присуството на јавноста. Оттука, секоја општина која работи според принципите на доброто владеење треба да ги информира и да ги поканува граѓаните и сите групи засегнати од определено прашање за кое ќе се расправа на седницата, да присуствуваат на седниците на советот. Исто така, информирањето треба да се прави на отворен, јасен и ефикасен начин, прилагоден на потребите на секоја одделна група која се поканува да присуствува на седницата на советот. Преку обезбедувањето претставници на локалната заедница во моментот кога се расправа за прашањата и кога се

донесуваат одлуките, општината обезбедува усогласување со мислењето и потребите на заедницата и ги избегнува непријатностите што би се јавиле подоцна во процесот на спроведување на донесените одлуки доколку тие се спротивни со интересите на граѓаните.

Иако истражувањата покажуваат дека сè уште е многу мало присуството на граѓаните и на другите групи на седниците на советите, состојбата е двојно подобрена во споредба со претходното истражување.

Само 20% од граѓаните изјавиле дека присуствувале на седница на советот, за разлика од пред три години кога овој процент изнесуваше 8%.

Дали во текот на 2012 година сте присуствувале на седница на Советот на општината?

Процентот на бизнисмени кои присуствувале на седница на советот е 15%, додека најактивни во овој поглед се невладините организации. Дури 37% од граѓанските здруженија присуствувале на седница на советот на општината.

Присуство на јавна расправа

За разлика од присуството на седниците на советот, многу поголем број граѓани, бизнисмени и невладини организации присуствувале на јавна расправа која се однесува на прашања од нивен интерес. Притоа, под јавна расправа на која присуствувале, граѓаните мислат на јавна расправа за прашање од нивен интерес, без разлика дали таа е директно организирана од општината или од некоја друга организација или институција. Оттука и бројот на испитаници кои одговориле потврдно е поголем. На јавна расправа присуствувале повеќе од една третина од граѓаните (34%), што е зголемување за 13 процентни поени во споредба со претходното истражување.

Кога станува збор за бизнисмените и невладините организации, и овде состојбата е иста како и кај претходните прашања. Бизнисмените учествувале помалку (15%), а невладините организации повеќе (81%). И кај двете групи забележано е зголемување на присуството на јавни расправи.

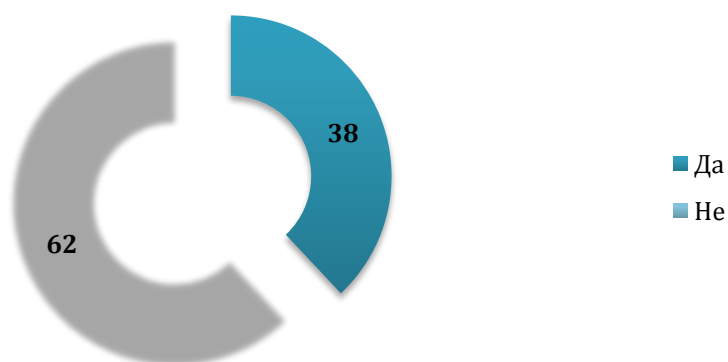
Дали сте присуствувале на јавна расправа организирана од општината?

Речиси е ист процентот на граѓани што не присуствувале на јавни расправи (66%) со оној кој вели дека општината не ги кани на јавни расправи (62%).

Ова значи дека општината треба да вложи поголеми напори во обидите да ги извести граѓаните и другите заинтересирани групи за темите, местото и времето на јавните расправи.

Дали општината ве кани на јавни расправи?

Фактот што 34% од испитаниците изјавуваат дека присуствувале на јавни расправи, а само малку повеќе (38%) велат дека општината ги кани на јавни расправи значи дека оние што се поканети во најголем број (88%) присуствуваат на тие јавни расправи.

Општините што редовно организираат јавни расправи и на кои присуствуваат значителен број граѓани и други заинтересирани групи постојано истакнуваат дека се позитивно изненадени од нивниот успех, од конструктивноста на предлозите на граѓаните и воопшто од односот на граѓаните кон овој инструмент.

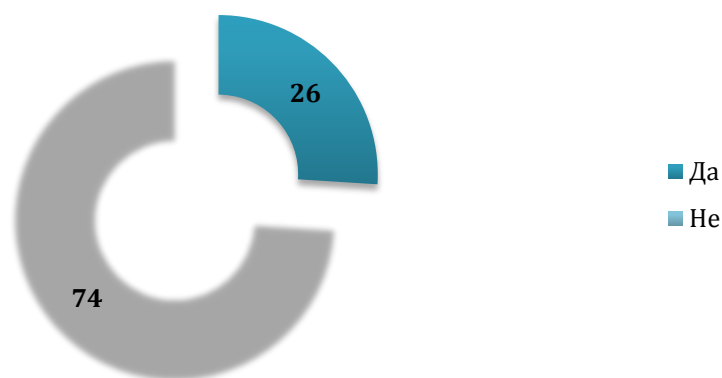
Учество во креирање на буџетот

Учеството на граѓаните во креирањето на буџетот на општината е едно од основните форми на граѓанско учество во процесот на одлучување на локално ниво. Иако дел од општините го почнуваат процесот на креирање на буџетот со граѓанско учество уште во средината на тековната година, сепак, голем дел од општините помислуваат на граѓаните како задолжителни актери дури кога буџетот ќе биде составен и како предлог документ ќе се најде на формална јавна расправа.

Последното истражување покажува дека 26% од граѓаните изјавуваат дека општината ги вклучува во процесот на составување на буџетот. Процентот на бизнисмени кои сметаат дека се запознаени со креирањето на буџетот е 27%, додека најголемо учество во креирањето на буџетот на општините имаат невладините организации (53%).

Споредбата со претходното истражување покажува повеќе од двојно зголемување на оние кои изјавуваат дека се вклучени во составувањето на општинскиот буџет.

Дали општината ве вклучува кога го составува буџетот?

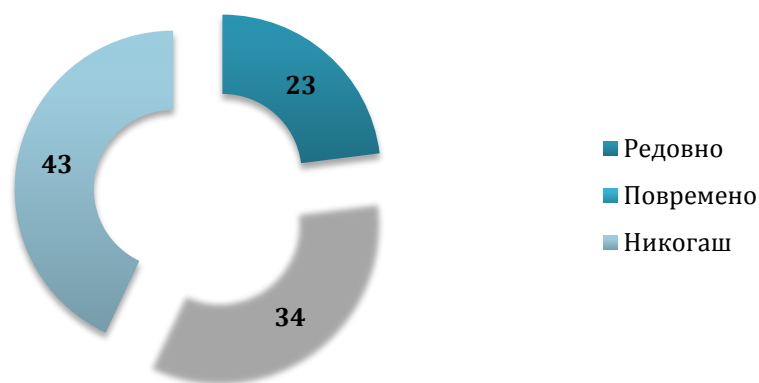
Овде не треба да се заборави препораката до општините дека освен популарните 'Форуми на заедниците', кои несомнено имаат позитивни ефекти, постојат и низа други облици, форми, постапки и процедури за обезбедување вистинско, конструктивно и навремено учество на граѓаните во донесувањето на одлуките за тоа како и за што ќе се трошат парите на локално ниво.

Средби и разговори со градоначалникот

Граѓаните и бизнисмените беа прашани дали досега имале можност на градоначалникот во нивната општина да му ги кажат проблемите со кои се соочуваат или, пак, да му дадат предлози за решавање на некој проблем или воопшто за некое прашање од интерес на локалната заедница. И овде, како и на најголем број од другите прашања, граѓаните и бизнисмените одговараат речиси идентично.

Дека редовно имаат можност на градоначалникот да му ги кажат своите проблеми или да му дадат предлог одговориле 23% од граѓаните (25% од бизнисмените), додека повремено тоа го прават 34% од граѓаните (37% од бизнисмените). Никогаш немале можност да поразговараат со градоначалникот за своите проблеми 43% од граѓаните (38% од бизнисмените). Споредено со состојбата од пред неколку години има значително подобрување. За разлика од сегашните 43% од граѓаните, односно 38% од бизнисмените кои немале прилика да му ги кажат на градоначалникот своите проблеми или предлози, во 2010 година овие проценти изнесуваа 53%, односно 41% .

Дали сте имале можност да му ги кажете на Градоначалникот вашите проблеми или предлози?

Резултатите од испитувањата на јавното мислење не одат во прилог на мислењето дека на градоначалниците во помалите општини им е полесно да остваруваат средби со граѓаните и бизнисмените, додека е речиси невозможно за градоначалниците од големите општини да се сретнат со голем број граѓани и да разговараат за нивните проблеми. Истражувањето покажа дека и во големи општини градоначалниците наоѓаат разни начини и форми за средби со граѓаните.

Ова значи дека во практиката многу повеќе игра улога посветеноста на градоначалникот и неговата отвореност кон проблемите на граѓаните, отколку големината на општината и бројот на жителите. Иако секоја општина има по еден т.н. отворен ден во седмицата за средби на граѓаните со градоначалникот, сепак овие неколку часа седмично се чинат недоволни за задоволување на потребите на граѓаните. Во некои општини овој ден често се прескокнува, во други се сведува на формалност (градоначалникот само ги сослушува граѓаните и потоа не презема ништо), а во трети на тие денови се појавуваат еден ист круг на граѓани кои од градоначалникот најчесто бараат вработување за најблиските.

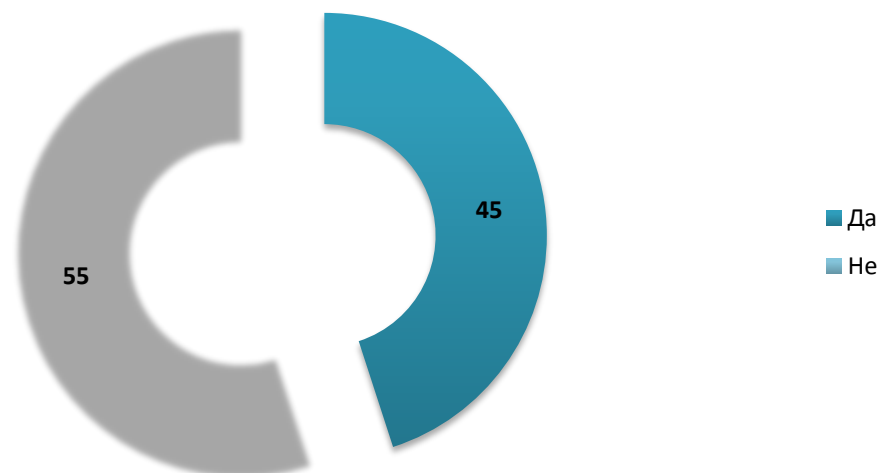
Имајќи го предвид ова, градоначалниците треба да настојуваат да применуваат разни форми и начини за дознавање и решавање на проблемите на граѓаните и на други одделни групи како бизнисмени, невладини организации, пензионери, претседатели на месни и урбани заедници, невработени и др. Примери има многу: редовни (годишни, полугодишни или почести) средби со определени групи граѓани, редовни посети (населби, села и др.), одговарање на прашања на граѓаните на јавен настап (радио или телевизија), водење евиденција на јавувањата во општината и др.

Однос на општината кон месните и урбаните заедници

Иако Законот за локалната самоуправа им пропишува серија надлежности на месните и урбаните заедници, како основна клетка на организирањето на граѓаните на локално ниво, но и обврски за општините подетално да го уредат нивното работење, сепак, во пракса општините не преземаат доволно активности за поттикнување на работата на месната самоуправа.

Повеќе од половина од граѓаните (55%) велат дека општината не презема доволно мерки за активно функционирање на урбаните/месните заедници. Иако и овде има подобрување во однос на состојбата од пред три години (кога процентот на незадоволни граѓани од овој аспект изнесуваше 61%), сепак, поголемата улога во организирањето и функционирањето на урбаните/месните заедници е еден од најголемите предизвици за општините.

Дали сметате дека општината презема мерки за активно функционирање на урбаните заедници?

Голем дел од општините го правдаат незадоволството на граѓаните од (не)функционирањето на урбаните/месните заедници со одземањето на нивниот статус на правни лица. Сепак дел од општините наоѓаат разни начини за активно делување на овие основни облици на организирање на граѓаните на локално

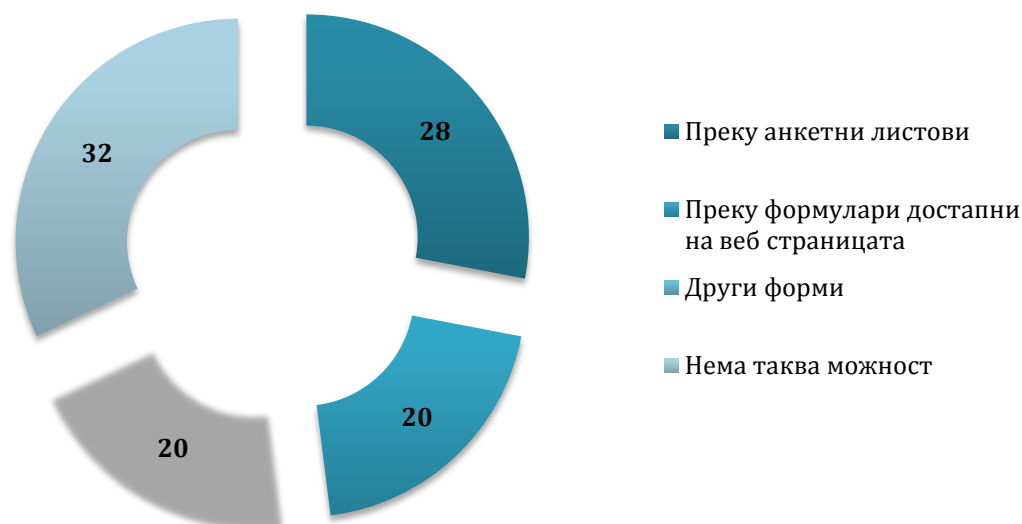
ниво. Умешните општини ги користат урбаните/месните заедници за црпење на мислењата на граѓаните за сите поважни прашања, но и како прва „станица“ во креирањето на буџетот и носењето други важни одлуки и политики.

Изразување на (не)задоволство од услугите и работата на општината

Само една третина од испитаниците сметаат дека во нивната општина нема можност за изразување на задоволството или незадоволството од услугите што ги нуди општината или од квалитетот на работата на општинската администрација. Ова е значително подобрување од пред неколку години кога процентот на оние што сметаат дека во нивната општина нема можност за изразување на (не)задоволство изнесуваше 45%.

Најмногу граѓани (28%) знаат или сметаат дека можат да го изразат своето (не)задоволство преку анкетни листови, при што не се мисли само на анкетни листови на општината, туку воопшто на анкети кои ги прават и други организации. Помал дел од испитаниците (20%) сметаат дека (не)задоволството може да се изрази преку формулари достапни на интернет страницата на општината или на некаков друг начин.

Како можете да го изразите вашето задоволство или незадоволство од услугите што ви ги нуди општината и квалитетот на нивната работа?

Кога станува збор за бизнисмените, состојбата е слична. Третина (33%) од бизнисмените сметаат дека немаат можност да го изразат своето (не)задоволство од работењето на општината и на општинската администрација. Солиден процент од бизнисмените (31%) тоа го прават на индивидуални состаноци со претставници на општината.

Треба да се има предвид дека општините применуваат различни начини за мерење на задоволството на граѓаните од општинските услуги. Сепак има

општини кои се уште немаат ниту еден формален начин на мерење на задоволството. Некои од примерите за мерење на задоволството се: поставување анонимни анкетни листови на видни места во општината кои можат да се пополнат и да се стават во специјални сандачиња за таа намена (поставени во речиси сите општини), формулари за електронско пополнување и испраќање преку интернет (со можност да се отпечатат и да се достават и по пошта или да се вметнат во сандачињата), специјални телефонски линии за оваа намена и др.

Два аспекта се значајни кога станува збор за ова прашање. Првиот, кога општината веќе применува разни начини за мерење на задоволството, треба да направи дополнителни напори да ги информира граѓаните за постојните форми на изразување (не)задоволство. Вториот, да се изработи специјална процедура за постапката која општината треба да ја спроведе кога некој граѓанин, на кој и да е начин, ќе го изрази своето (не)задоволство од услугите и воопшто од работењето на општината.

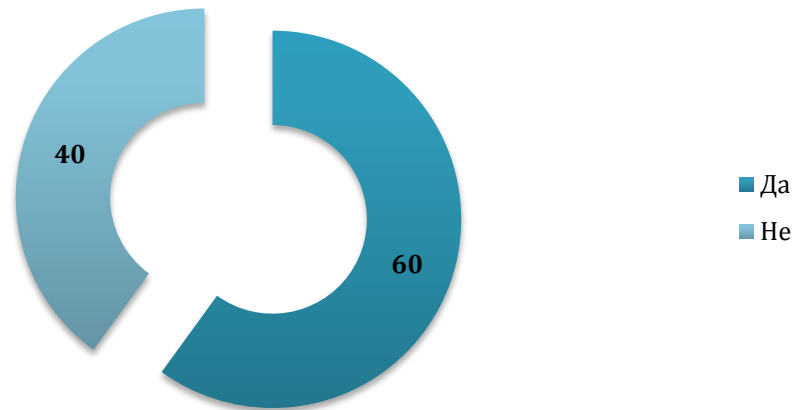
Телефон за поплаки и предлози

Еден од основните начини на изразување на задоволството на граѓаните од работата на општината, особено во општините со население во руралните средини, е отворањето специјална телефонска линија за оваа намена.

И овде е многу значајно општината, откако ќе ја воспостави ваквата телефонска линија, да изработи и применува процедура за постапување по тие јавувања – од нивно соодветно документирање, натамошно постапување, одговарање на секое индивидуално јавување, како и збирна анализа на јавувањата од која би се дознале многу важни информации за најчестите проблеми и области на незадоволство и др.

Дури 60% од анкетираниите граѓани сметаат дека нивната општина има отворено телефонска линија за поплаки, додека останатите 40% сметаат дека нивната општина нема таква линија.

Дали општината има отворено телефонска линија за поплаки и за предлози на граѓаните?

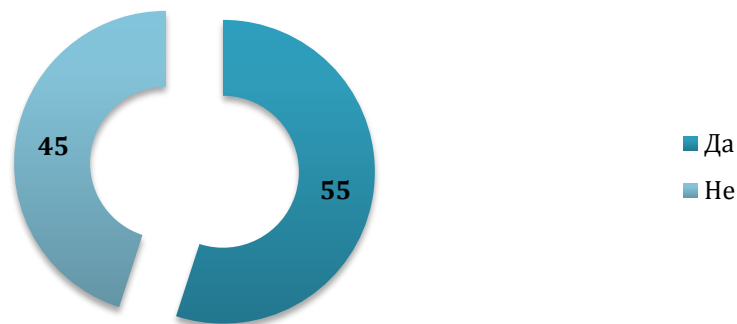
Она што е многу интересно е тоа што процентот на граѓани кои сметаат дека нивната општина има телефонска линија е поголем од процентот на општини кои навистина имаат таква линија.

Еднаков третман

Истражувањето покажа дека сè уште висок процент на граѓани во сите општини не се задоволни од еднаквоста на третманот на општината кон граѓаните. Притоа, незадоволство од овој аспект има и кај бизнисмените и кај невладините организации, иако кај нив, има значително подобрување во споредба со претходните истражувања.

Високи 45% од граѓаните сметаат дека општинската администрација не им обезбедува еднаков третман на сите граѓаните. Кај бизнисмените, процентот на незадоволни изнесува 38% (наспроти 43% во претходните истражувања), а кај невладините, процентот на оние кои се незадоволни од еднаквиот однос на општината изнесува 23% (наспроти 39% од пред три години).

Дали службениците во општината им обезбедуваат еднаков третман на сите граѓани?

Еднаквиот третман на сите граѓани, без разлика на нивната етничка, политичка или каква и да е друга припадност е од голема важност за општото задоволство на граѓаните од работењето на општината. Уште повеќе што општинската администрација, главно, останува истата кога настанува промена на политичката опција на избраните и именуваните локални функционери. Имајќи предвид дека во изминатиот период е забележано значително подобрување во оваа насока кај претставниците на бизнис заедницата и кај невладините организации, потребни се зголемени напори за подобрување на состојбата и кај граѓаните.

Поткуп

Иако во релативно мал број, сепак, определен процент од испитаните граѓани (5%) изјави дека некогаш им бил побаран поткуп од претставник на општината.

Дали некогаш од претставник на општината ви бил побаран поткуп?

Исто толкав процент (5%) и на бизнисмени одговориле потврдно на прашањето за поткуп, иако кај бизнисмените има подобрување од овој аспект во споредба со претходните истражувања кога процентот на оние кои изјавиле дека им бил побаран поткуп изнесуваше 7%.

Засилени мерки за борба против разните облици на корупцијата на ниво на локална власт не постојат во речиси ниту една општина. Доминантно е мислењето дека ако се зборува за корупција или ако се преземаат мерки против

неа – тоа значи признание дека корупцијата постои. Оттму преовладува и мислењето дека „во нашата општина нема корупција“.

Постојат општини кои имаат воведено специјални телефонски линии за пријавување корупција, иако на тие телефони не се јавува никој, а имаше случаи и кога никој во општината не го знаеше специјалниот број. Таму каде што има ваква телефонска линија, не постојат формални процедури за постапување. Може да се заклучи дека воведувањето специјални телефони за пријавување корупција има повеќе формален отколку суштински карактер.

Добрите практики во светот покажуваат дека ваквото формално постоење на место (телефон или канцеларија) каде што може да се пријави корупција значително ја намалува корупцијата. Поточно тие делуваат повеќе превентивно, односно ги намалуваат обидите на граѓаните и бизнисмените, од една страна, и на општинската администрација, од друга страна, да влезат во корупциска релација. Добрите практики од светот упатуваат и на отворање специјални канцеларии, веднаш на влезот во општините, за пријавување на корупцијата кои, исто така, имаат повеќе превентивна улога и докажано ја намалуваат корупцијата.

Судир на интереси

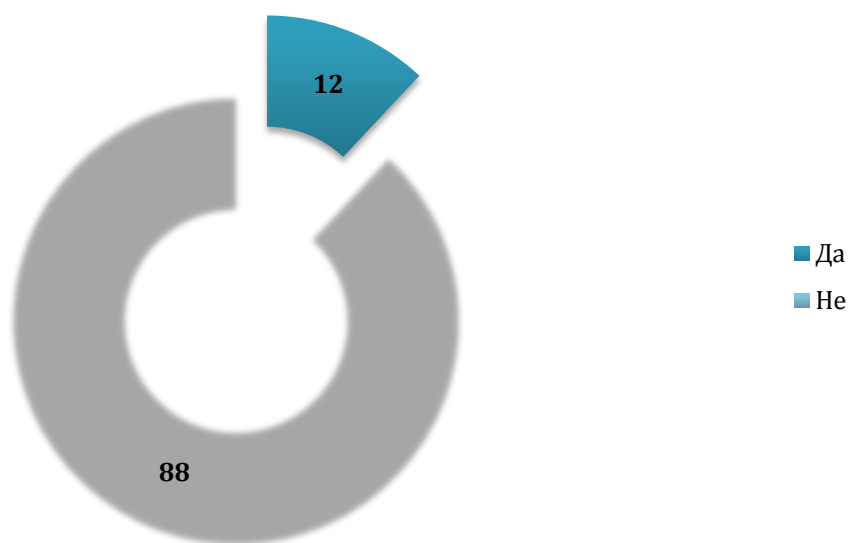
Премолчениот судир на интереси е еден од посериозните проблеми на ниво на локална власт, особено во помалите општини каде често пати некој општински службеник е во ситуација да одлучува или да постапува по предмет во кој е вклучен некој негов роднина или близок пријател.

Иако се свесни за постоењето судир на интереси, сепак, претставниците на општинската администрација ретко или никогаш не го пријавуваат потенцијалниот судир на интереси. Исклучок се изјавите што се потпишуваат како дел од постапките за јавни набавки. Има ситуации кога службениците едноставно се иземаат од постапување или одлучување кога ќе се најдат во ситуација на судир на интереси, но ретко кога тоа го пријавуваат и официјално го документираат.

Од разговорите со претставниците на општинската администрација станува јасно дека постои нецелосна информираност за судирот на интереси, особено кога тој станува корупција. Постои доминантно мислење дека уште при самото пријавување на судирот на интереси се фрла дамка врз општинскиот службеник. Речиси и да не се знае дека судирот на интереси само кога навреме ќе се пријави и документира – може успешно да се менаџира и да се избегне каква и да е опасност од корупција.

Токму поради тешкотијата да се избегне судирот на интереси особено во помалите средини, тој постои и граѓаните лесно можат да го забележат. Истражувањето покажа дека 12% од граѓаните (11% од бизнисмените и 7% од невладините организации) биле сведоци на премолчен судир на интереси.

Дали некогаш сте сведочеле на ситуација во која претставник на општината имал судир на интерес што го премолчел?

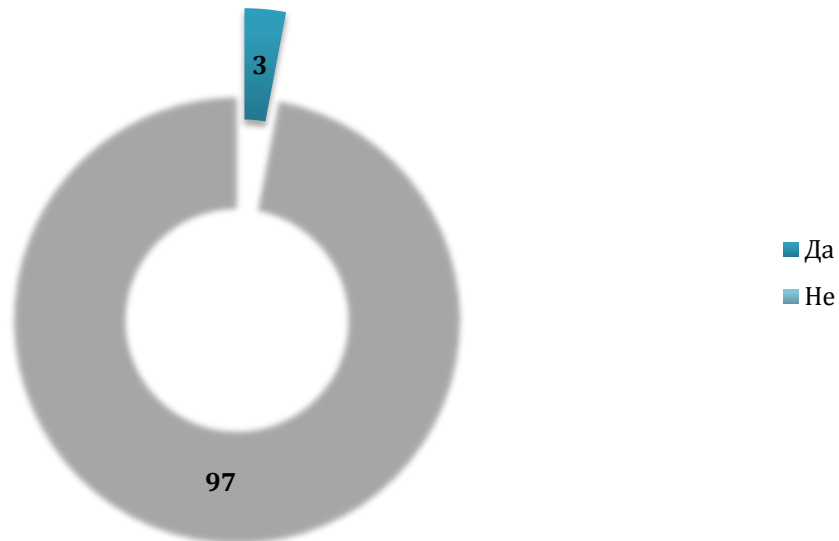

Споредено со претходните истражувања, состојбата единствено е подобрена кај невладините организации. Имајќи го предвид ова, надлежните институции во земјата, пред сè Државната комисија за спречување на корупцијата треба да најде начини за информирање и едуцирање на општинските службеници за тоа дека судирот на интереси, доколку се пријави, не претставува корупција. Активности во оваа насока можат да преземат и општинските власти, но и невладините организации, како и професионалните бизнис здруженија.

Доставување поплака

Поврзано со претходните две прашања е прашањето за доставување поплаки од страна на граѓаните и бизнисмените за одредено коруптивно однесување на вработените во општините. И кај двете групи, споредено со претходните истражувања, има намалување на процентот на оние кои одговориле потврдно односно дека доставиле таква поплака. Само 3% од граѓаните велат дека доставиле поплака за коруптивно однесување, додека пред неколку години овој процент изнесуваше 5%.

Дали некогаш сте доставиле поплака за вработен во општина обвинувајќи го за злоупотреба на службената должност, односно за коруптивно однесување?

Кај бизнисмените намалувањето е уште понагласено и од некогашните 8% сега само 1% велат дека доставиле поплака за коруптивно однесување.

Намалувањето на процентите на оние кои доставуваат вакви поплаки може да има двојно значење. Може да значи дека е намалена корупцијата и оттука помалку граѓани и бизнисмени се жалат на таа појава. Сепак, бројките не одат во насока на овој заклучок бидејќи намалувањето на процентот на граѓани и бизнисмени кои сметаат дека нема корупција и судир на интереси не е толкаво колкаво што е намалувањето на процентот на оние кои не доставуваат поплака за овие појави. Затоа, како пореално се наметнува второто објаснување дека бројот на луѓето кои пријавуваат корупција е намален затоа што досега немало никакви или имало мали резултати во борбата против овој проблем на локално ниво.

Самите општини прават многу малку за борбата против корупцијата. Овој проблемот на локално ниво речиси целосно се игнорира и тоа од сите чинители во локалната заедница (администрација, граѓани, бизнисмени, невладини организации, медиуми).

Во оваа насока само куса напомена дека работењето на терен и резултатите од истражувањето покажаа дека онаму каде што се отворија специјални телефони за доставување поплаки за корупција или каде што се популаризираше постоењето на овие телефони има намалување на процентите на граѓани и бизнисмените кои се соочиле со корупција.

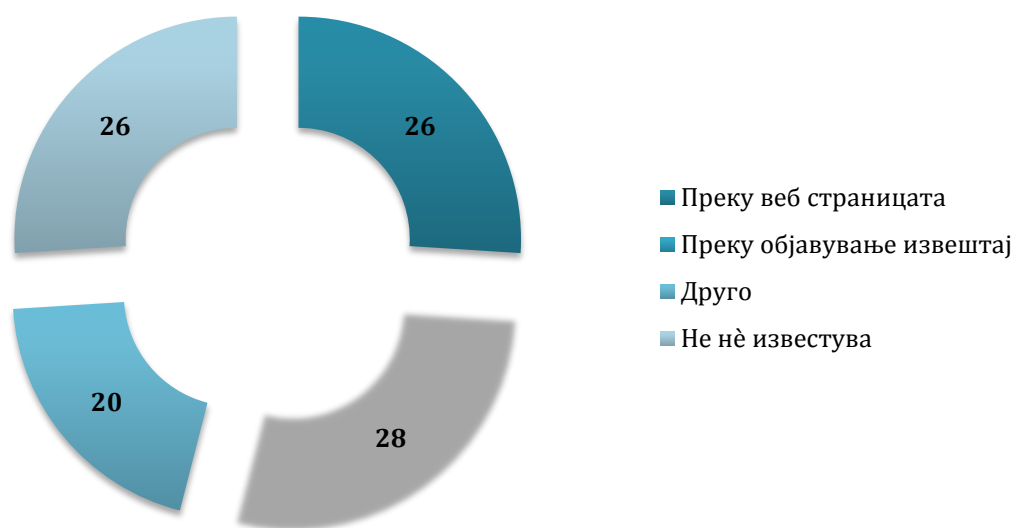
Известување за резултатите од работењето

Информирањето на локалната заедница за резултатите од работењето на општината беше една од главните задачи на проектните активности за зголемување на транспарентноста на локалните власти. По преземени бројни

активности и вметнати серија механизми и практики, ова е и аспектот во кој има најголемо подобрување. Ако пред три години 45% од граѓаните изјавуваа дека не се информирани за работењето на општината, сега овој процент се сведува на само 26% .

Речиси идентичен број граѓани се информираат за работењето на општината преку интернет страницата на општината (26%) и преку некаква пишана форма на извештај или гласило (28%). Една петтина од граѓаните (20%) се информираат за работењето на општината на некаков друг начин (од други луѓе, директни контакти, медиуми и др.).

Како ве известува општината за вкупните резултати од работењето?

Општините треба да наоѓаат разни начини и форми на информирање на граѓаните. Некои граѓани се поголеми корисници на интернет и сакаат таму да се информираат за работењето на општината. Други, пак, сакаат да се информираат со некаква писмена форма било да е тоа извештај, билтен, весник и др. Овој начин на информирање е особено важен за граѓаните од руралните средини и за повозрасните граѓани.

За да се постигне целосно, навремено и системско информирање на сите граѓани, за добар дел од опфатените општини во проектот беа изработени и веќе се применуваат долгорочни комуникациски стратегии и годишни планови за комуницирање со надворешната и внатрешната јавност. Имајќи ја предвид потребата од примена на повеќе различни начини и форми на комуницирање со јавноста, општините, исто така, меѓусебно разменија и неколку добри практики од оваа сфера.

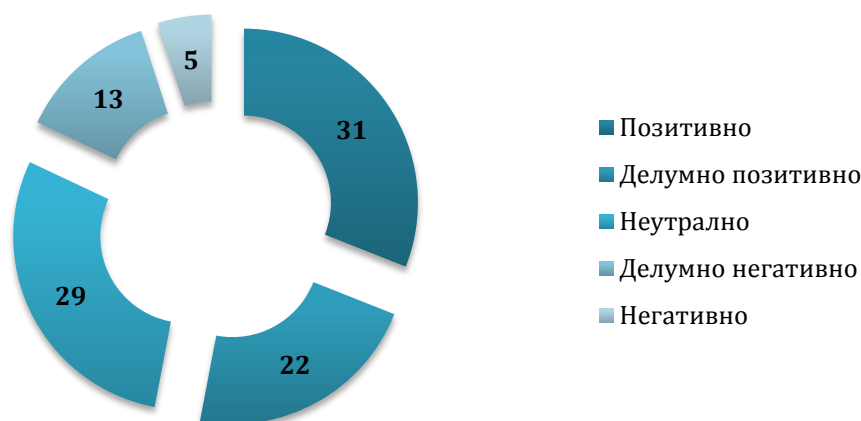
Освен кај граѓаните, речиси двојно подобрување има и кај невладините организации каде за разлика од некогашните 19%, сега само 10% сметаат дека не се доволно информирани за работењето на општината.

Сето ова значително ги подигна квалитетот, нивото и редовноста на информирање на локалната заедница за работењето на општините. Ова, на среден и на подолг рок ќе го подобри и владеењето бидејќи транспарентноста е најзначајното орудие за борба против корупцијата.

Влијание врз бизнис-климата

Едно од најзначајните прашања кои им беа поставени на бизнисмените е она за влијанието на општината врз бизнис климата на локално ниво. Значењето на ова прашање не произлегува само од законската обврска на општините за водење грижа за локалниот економски развој, туку и поради тоа што грижата и односот кон локалните услови за водење бизнис спаѓаат во најзначајните прашања од интерес на граѓаните и бизнисмените. Од тој однос, исто така, зависат и интересот и желбата на бизнисмените за водење бизнис, а на граѓаните за останување и живеење во локалната заедница.

Како влијае општината врз бизнис климата?

Најзначајно поместување во ставовите на бизнисмените за општините во кои живеат е тоа што за разлика од претходно (49%), сега повеќе од половина од бизнисмените (53%) сметаат дека општината позитивно влијае врз бизнис климата. Дека општината влијае негативно врз бизнис-климата сметаат 18% од бизнисмените, а дека влијанието на општината врз бизнис-климата е неутрално сметаат 29% од испитаните бизнисмени.

Соработка на невладините организации со општината

Значително подобрување има и кај соработката меѓу општините и невладините организации кои делуваат на локално ниво. Вкупниот процент на невладини организации кои изјавуваат дека соработуваат со општината сега изнесува 85%, за разлика од претходните 74%.

Поединечно, најголем е процентот на невладини организации кои спроведуваат заеднички проекти со општината (37%) и на оние кои користат средства од општината (29%) за спроведување на своите активности. Многу е значајно што

процентот на невладини организации кои спроведуваат мониторинг врз разни аспекти од работењето на општината е зголемен од 3% на 13%. Фактот што речиси сите невладини организации кои спроведуваат мониторинг врз работењето на општините имаат некаква форма на претходна согласност од општината (меморандум за соработка, писмо на намери, договор и др.) уште повеќе говори за сè поголемата отвореност на општините кон овој многу важен аспект од работењето на невладините организации.

Дали и како соработувате со општината?

Соработката на општините со граѓанските здруженија и фондации може да биде позитивна од неколку аспекти. Прво, на тој начин општината посредно соработува со граѓаните бидејќи невладините организации, во принцип, се формираат и работат за остварување граѓански интереси. Второ, преку работењето на невладините организации можат да се задоволат значајни потреби и интереси на граѓаните (или групи на граѓани) за што општината можеби нема доволно капацитети. Трето, соработката со невладините организации е начин општината подобро и подетално да се запознае со интересите и проблемите на граѓаните кои се артикулираат преку нивното организирање во граѓанските здруженија.

Бројни се начините и формите на можна соработка на општините со невладините организации. Некои општини се значително напреднати не само во соработката, туку и во поттикнувањето на развојот на невладиното делување во локалната заедница. Освен задолжителен фонд за финансирање на проекти на невладини организации, некои општини имаат изработено и спроведуваат и подолгорочни стратегии за соработка со граѓанскиот сектор. Од друга страна, постојат општини во кои има многу малку, а во некои и ниедна невладина организација. Во тие општини, најмалку што единицата на локална самоуправа може да направи е да формира посебен фонд за поддршка на проекти на невладини организации што можеби ќе поттикне нивно активно функционирање.

Овде треба да се напомене дека бројот на невладини организации на локално ниво, од претходното до сегашното истражување, односно само за три години е намален за третина (33%). Овој податок, од една страна, е негативен бидејќи значи помало граѓанско делување на локално ниво, но од друга страна за

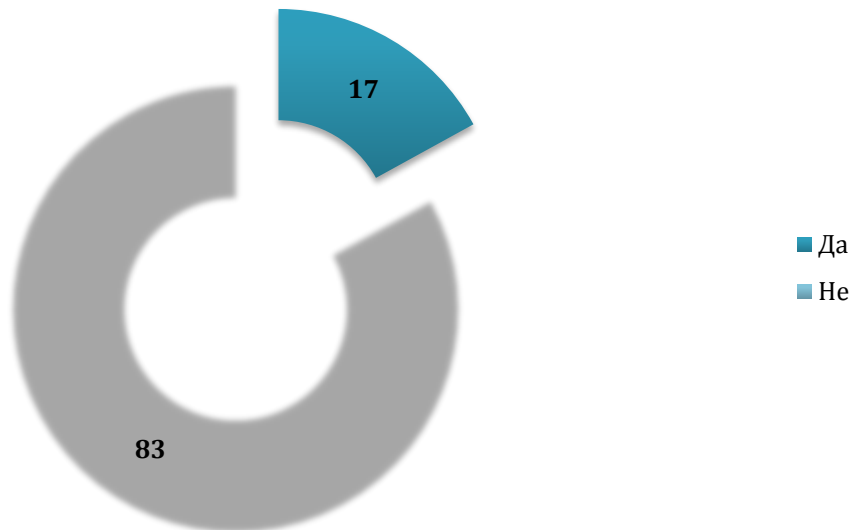
општините може да значи можност за пофокусирана и поефикасна соработка со преостанатите граѓански здруженија и фондации.

Користење на слободниот пристап до информации од јавен карактер

Едно од основните човекови права, гарантирани дури и со Уставот е правото на слободен пристап до јавни информации. Општините поседуваат мноштво информации од јавен карактер кои не и се достапни на пошироката јавност. Единствен начин да се добијат тие информации од пошироко општествено значење е доставувањето официјални барања за пристап до информации од јавен карактер. Иако оваа можност им стои на располагање на сите граѓани, невладините организации се тие кои најчесто доставуваат вакви барања до општините.

И во претходното и во најновото истражување процентот на невладини организации кои доставиле барање за пристап до јавни информации е недоволен, иако е значително зголемен. Од сите испитани невладини организации, 17% го искористиле правото за пристап до информации од јавен карактер, за разлика од само 7% од пред три години.

Дали сте го искористиле Законот за слободен пристап до информации од јавен карактер во текот на 2011 година?

Важно е што општините одговориле на дури 85% од примените барања, што е релативно висок процент.

Пристапот до јавни информации и начинот на кој општината го третира ова прашање во голема мера говори за транспарентноста на општината. Најголем дел од општините дури и ги имаат транспонирано во своите статутути законските одредби за пристап до информации од јавен карактер.

Сепак, во практика, општините забораваат на своите интернет страници или на јавно место во општинските простории да истакнат список на информации од јавен карактер што ги поседуваат, да го објават името и контактот на лицето задолжено за обезбедување на слободниот пристап до информации, како и формуларите за пристап до информации. Ретко некоја општина ги прави достапни јавните информации што ги поседува доброволно, без некој да го побара тоа од неа.

ПАРТНЕРСКИ ОРГАНИЗАЦИИ:

НВО Инфоцентар

Фондацијата НВО Инфоцентар, од ноември 2003 година, интензивно работи врз креирањето на позитивната репутација, доверба и влијание на граѓанскиот сектор во општеството, преку развиена, постојана и одржлива експертиза во сферата на односите со јавноста и јавното застапување.

Во изминатите седум години, НВО Инфоцентарот оствари соработка со повеќе од 200 граѓански организации, организираше повеќе од 500 настани и одржа повеќе од 100 тренинзи и работилници од областа на односите со јавноста, наменети за претставници на здруженијата на граѓани, државната и локалната администрација и малите и средни претпријатија во Македонија.

Почнувајќи од 2005 година, НВО Инфоцентарот спроведува и континуиран мониторинг на медиумите и нивната професионалност во известувањето за определени клучни теми: децентрализацијата, социјалните реформи, јавното здравство, евроинтегративните процеси, спорот за името, избори и др. (www.nvoinfocentar.org.mk)

Центар за граѓански комуникации

Центарот за граѓански комуникации е формиран во април 2005 година, како невладино, непрофитно и непартиско здружение на граѓани чија главна мисија е да ја подобрува и да ја развива комуникацијата меѓу сите општествени фактори во Република Македонија за процесите од поширока општествена важност, како и да ги набљудува, да ги анализира и да ги унапредува општествено-политичките и економските процеси во земјата, пред сè од областа на антикорупцијата, локалната самоуправа и економскиот развој.

Во изминатите пет години, Центарот за граѓански комуникации ги фокусираше своите активности врз антикорупцијата. Од 2005 година, Центарот спроведе десетина антикорупциски проекти на национално и на локално ниво, учествуваше во подготовката на Државната антикорупциска стратегија, во подготовката на Етичкиот кодекс за локалните функционери, спроведе мониторинг на јавните набавки на централно ниво, а работеше и врз подобрување на новинарските вештини за истражување и известување за корупцијата. (www.ccc.org.mk)

Едукативно - хуманитарна организација ЕХО

Од основањето во 2003 година, Едукативно - хуманитарна организација ЕХО е фокусирана врз поттикнување на активното граѓанство и учеството на граѓаните во креирањето јавни политики, како и во истражувања на јавното мислење во повеќе области.

Истражувачкото искуство на организацијата е основа за повеќе регионални проекти, посебно во источна и во југоисточна Македонија. Проектите на ЕХО опфаќаат неколку области: јавно здравство, социјални политики, образование, родова еднаквост.